

**М. П. МАРЧУК**

*Марчук Макар Петрович, провідний науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України, кандидат юридичних наук*

**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ДОЛУЧЕННЯ УКРАЇНИ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ**

Останні соціальні, політичні та економічні події і процеси, що відбулися в світі, істотно вплинули на розвиток багатьох держав (особливо України) і створили загрози для їх національної безпеки. Одним із найбільш дестабілізаційних чинників стала корупція, котра перетворилася на міжінституційне явище. Вона спромоглась девальвувати ефективність системи управління та функціонування органів публічного адміністрування. Крім того, акомодация корупції до суспільно-політичного життя суспільства в різних країнах істотно знизила прогрес економічного розвитку та фінансової стабільності, створила серйозну небезпеку для нормального функціонування більшості інститутів. Тому, враховуючи викладене та постійну взаємну інтеграцію провідних економік світу, можна стверджувати, що сьогодні вона є міжнародною загрозою<sup>1</sup>.

Існування зазначеної проблеми зумовлено не тільки особливостями національних фінансових, правових систем і доктрин, що визначають розвиток торгівлі, права та законодавства, а й введенням нових, раніше невідомих транснаціональних правил і стандартів звітності. Особливо на прогрес у розвитку корупції свого часу вплинули недосконалість міжнародно-правового регулювання та відсутність комплексного підходу до вивчення глобальних чинників, які сприяють її функціонуванню.

Тісний взаємозв'язок корупційних проявів у міжнародному, державному і приватному аспектах також зумовлений тим, що їх міжнародний сектор підживлює державний, а він, у свою чергу, – приватний. Тому для України виникає нагальна потреба в формуванні нової методики для покращення боротьби з цим негативним явищем як на регіональному й державному рівні, так і участь у цьому процесі під час міжнародного співробітництва<sup>2</sup>. Саме від ефективності такого співробітництва залежатиме загальний показник фінансової стабільності та економічного розвитку в світі, а від участі у ньому України та її адаптації до світових стандартів боротьби з корупцією – формування довіри держав, із високими фінансовими можливостями та надходження інвестицій для підтримання конкурентоздатності національної валюти.

Особливістю корупції, як негативного антисоціального явища, є те, що для неї не існує територіальних і наукових кордонів. Саме тому, дослідженню причин виникнення цього протизаконного явища було приділено значну увагу в роботах як вітчизняних науковців, так і закордонних учених і спеціалістів.

Серед вітчизняних учених корупційні правопорушення досліджували у своїх працях Л. І. Аркуша, П. Т. Гега, І. П. Голосніченко, М. І. Камлик, Є. В. Невмержицький, С. Г. Стеценко та ін., зокрема питання міжнародної взаємодії при розслідуванні корупційних злочинів були предметом наукового інтересу Р. П. Марчука<sup>3</sup>.

У значній кількості наукових праць, на жаль, майже не висвітлювались такі аспекти протидії корупції, як міжнародні стандарти у боротьбі з цим явищем та адаптація до них України. Саме ці питання розглядаються у роботі.

Основними завданнями статті є вивчення ефективності міжнародного співробітництва в протидії зазначеному явищу, а також з'ясування можливостей для подальшої взаємодії держав різного рівня економічного розвитку, в тому числі й України, в боротьбі з корупцією і використання передового досвіду для нашої держави та імплементації кращих норм у вітчизняне законодавство.

Численні наукові дослідження підтверджують, що довготривалий та планомірний прогрес у розвитку такого явища як корупція створив загрозу не лише окремим країнам, але і всьому міжнародному співтовариству. Зокрема, за даними експертів Світового банку, в світі щороку близько 1 трлн дол. США складають хабарі<sup>4</sup>. При цьому варто враховувати, що хабарі є лише одним із складових елементів корупційних явищ, яких, на думку провідних фахівців, існує щонайменше чотири:

– кадрова корупція (передбачає тісний взаємозв'язок особи (чи органу), яка має повноваження призначати (обирати) чи здійснювати вплив на обрання (вибір) на певні посади та визначеної кандидатури, яка виступає у ролі претендента на відповідну посаду. Як правило, реалізується через дачу останнім суб'єктом хабаря);

– економічна корупція (характеризується зрощуванням бізнесу і влади та проявляється у формі незаконного використання повноважень у сфері контролю і розподілу фінансових потоків. Досить часто здійснюється шляхом надання преференцій та необґрунтованих привілеїв);

– ідейна корупція (проявляється у формі обмеження (монополізації) вибору владних рішень. Зазвичай тісно пов'язана з некомпетентністю влади, її низьким авторитетом і рейтингом);

– побутова корупція (стосується більшості сфер суспільного життя та проявляється щоденно, зокрема: корупція у сферах освіти, охорони правопорядку, здоров'я та ін.)<sup>5</sup>.

Міжнародну спільноту найбільше цікавить боротьба з кадровою та економічною корупцією, яка також є найбільш поширеною і в Україні.

Тому, з метою зниження рівня цього негативного явища ще в 50–70-х рр. ХХ ст. було зроблено спробу створити кодекс поведінки транснаціональних корпорацій. Однак, зважаючи на слабкість міжнародного співробітництва у той період, відповідний проект так і не був реалізований.

Одним із перших прийнятих міжнародних документів, яким засуджуються різні види корупції, є ухвалена 15 грудня 1975 р. резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 3514 (XXX). У зазначеному документі проголошено, що уряди всіх країн зобов'язані вжити на національному рівні всіх необхідних заходів щодо запобігання та протидії корупції, які вони вважатимуть доцільними, включаючи законодавчі<sup>6</sup>.

Новий етап у міжнародно-правовій взаємодії щодо зменшення проявів корупції розпочався в 80–90-х рр. ХХ ст., коли експерти ООН розробили низку кардинально нових документів (рекомендаційних актів, конвенцій), спрямованих на боротьбу з відповідними протиправними діяннями. У них було визначено роль міжнародних конвенцій у запобіганні корупційним проявам, закріплено їх важливість для вирішення існуючих міжнародних проблем у сфері протидії корупції, а також зазначено про окремі протиріччя і можливі шляхи їх усунення<sup>7</sup>.

На основі вищевикладеного та чинних міжнародних норм, слід відмітити, що міжнародне співтовариство приділяє значної уваги не лише боротьбі з корупцією, як уже існуючому явищу, а й проблемам, пов'язаним з її попередженням. Ці питання неодноразово порушувались на багатьох європейських форумах, що стало підставою для розроблення відповідних нормативно-правових актів. Зокрема, за результатами плідної роботи було прийнято: спільний проект Комісії Європейського товариства і Ради Європи «Корупція і організована злочинність у країнах, які знаходяться у періоді перебудови (Окнопус)» від 03 грудня 1997 р. (Україна брала участь у його розробці)<sup>8</sup> (він фактично є першою спробою здійснення реальних кроків по боротьбі з корупцією у країнах Центральної та Східної Європи), Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р. № ETS173 (ратифіковану Законом України «Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 жовтня 2006 року № 252-V)<sup>9</sup>, Конвенцію про корупцію у контексті цивільного права від 04 листопада 1999 р. (ратифіковану Законом України «Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією» від 16 березня 2005 р. № 2476-IV)<sup>10</sup>, Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. (ратифіковану Законом України «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції» від 18 жовтня 2006 р. № 251-V)<sup>11</sup>.

Одним із найважливіших документів Європейського Союзу в сфері боротьби з корупцією є Комюніке Європейської комісії від 28 травня 2003 р. щодо комплексної політики Європейського Союзу з протидії корупції, в якому визначено основні засади боротьби з цим негативним явищем в Євросоюзі та окреслено принципи вдосконалення протидії корупції в нових країнах-членах, країнах-кандидатах і третіх країнах, а також Рамкове рішення Ради Європейського Союзу «Про боротьбу з корупцією в приватному секторі» від 22 липня 2003 р. № 568, в якому визначається поняття «активної» та «пасивної» корупції і встановлюються санкції щодо осіб, у тому числі юридичних, за вчинення таких злочинів<sup>12</sup>. У зв'язку з тим, що Україна є потенційним кандидатом на членство в Європейському Союзі, доцільною була б імплементація відповідної норми у вітчизняне антикорупційне законодавство.

Також затверджено статuti Групи держав по боротьбі з корупцією та комісії щодо запобігання корупції. Радою Європи створено міжнародну Групу з протидії корупції, яка працює під керівництвом Комітету з кримінальних проблем<sup>13</sup>.

Україна вже ратифікувала велику кількість міжнародних договорів і вжила ряд заходів, які спрямовані на протидію корупції, та наразі активно продовжує розпочатий процес повної адаптації свого законодавства до європейських стандартів.

На виконання міжнародних норм і стандартів уже прийнято основні акти національного антикорупційного законодавства, зокрема, закони України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII<sup>14</sup>, «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII<sup>15</sup>, «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII<sup>16</sup>.

У рамках плану дій з візової лібералізації Європейського Союзу найбільшу увагу українських парламентарів останнім часом було привернуто антикорупційному блоку законодавства, яке створює механізми конфіскації і повернення незаконно набутих активів. Зокрема, відповідно до стандартів, установлених Рішенням Ради Європейського Союзу 2007/845/JHA від 06 грудня 2007 р. щодо співпраці між офісами з повернення активів у сфері розшуку та виявлення доходів від злочинів або іншого майна, пов'язаного із злочинами, та Директиви ЄС 2014/42/EU від 03 квітня 2014 р. «Про замороження і конфіскацію знярядь і доходів від злочинів у Європейському Союзі» розробляється перший варіант Проекту Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів». У результаті внесення численних змін і доповнень 10 листопада 2015 р. Верховною Радою України його було прийнято (з техніко-юридичними правками). Створена відповідно до його положень організація має стати центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, що забезпечуватиме формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може

бути накладено арешт у кримінальному провадженні, та/або з управління активами, на які накладено арешт, або які конфісковано у кримінальному провадженні.

Серед основних функцій Національного агентства:

- підготовка пропозицій щодо формування та реалізації державної політики у сфері виявлення, розшуку та управління активами, розроблення проектів нормативно-правових актів з цих питань;
- здійснення заходів щодо виявлення, розшуку, проведення оцінки активів за зверненням слідчого, детектива, прокурора, суду (слідчого судді);
- організація здійснення заходів, пов'язаних із проведенням оцінки, веденням обліку та управління активами;
- надання роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги слідчим, детективам, прокурорам та суддям з питань, пов'язаних із виявленням, розшуком, проведенням оцінки та управління активами.

Особливо варто звернути увагу на повноваження укладати міжнародні угоди про співробітництво з органами іноземних держав, до компетенції яких належать питання щодо виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, брати участь у підготовці проектів міжнародних угод щодо розподілу та повернення активів до України<sup>17</sup>.

Однак, відповідно до вищезгаданого проекту Закону Національне агентство є підконтрольним і відповідальним перед Кабінетом Міністрів України. Норма щодо визначення органу, перед яким воно буде відповідальним, є цілком логічною, а от щодо підконтрольності, то це значно знижує незалежність такої структури та допускає корупційну залежність.

Найбільшої критики серед правознавців зазнало положення стосовно такої функції Агентства, як управління активами (тобто, діяльності з адміністрування активів, на які накладено арешт у кримінальному провадженні, та їх реалізації, яка здійснюється відповідно до цього Закону (поки що Проекту Закону «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів»), а також з реалізації активів, конфіскованих у кримінальному провадженні). Окремі фахівці наголошували на необхідності виключити норму щодо їх реалізації цим же Агентством, щоб унеможливити корупційні прояви серед його працівників.

Щодо інших суперечностей, то викликає сумніви необхідність створення територіальних управлінь (це потребує як додаткових коштів на їх створення та забезпечення належного функціонування, так і додаткової правової регламентації в цьому ж Законі).

Спірним є положення щодо кваліфікаційних вимог до претендента на посаду Голови Національного агентства, зокрема, стосовно стажу роботи у галузі права не менше п'яти років, який може бути замінений роботою на керівних посадах в органах влади, юридичних особах або за кордоном чи у міжнародних організаціях протягом трьох років. Незрозумілим є те, чому закордонний стаж (або стаж в організаціях, що підтримують міжнародні зв'язки) надає перевагу в порівнянні з вітчизняним.

Також Верховна Рада України ухвалила Закон «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань накладення арешту на майно з метою усунення корупційних ризиків при його застосуванні». Цим проектом змінюються підстави арешту майна; 2) відшкодування завданої протиправними діями підозрюваного, обвинуваченого шкоди; 3) порядок проведення спеціального досудового розслідування.

Однак, слід звернути увагу, що відповідним актом пропонується змінити визначення поняття «арешт майна», закріплене у статті 170 Кримінального процесуального кодексу України, зокрема щодо розширення переліку обставин, які передбачають сам арешт. Крім того, пропонується дефініція «третіх осіб, майно яких може бути арештовано», яка, на нашу думку, може порушити права таких осіб, адже дозволяє накладати арешт на майно, якщо воно було отримано чи придбано в підозрюваній, обвинуваченій чи засудженій особі безоплатно або в обмін на суму, значно нижчу ринкової вартості. Вважаємо, що обов'язково повинен доводитись факт необхідності приховування цього майна зловмисником у зазначених осіб чи використання його в інших злочинних цілях, в інших випадках – його законний набувач повинен мати повне право користування та розпорядження таким майном, а у разі його арешту чи конфіскації – отримати за нього грошову компенсацію<sup>18</sup>.

Одним з останніх кроків українських парламентарів було ухвалення 12 листопада 2015 р. Закону «Про Державне бюро розслідувань», яким визначено статус цього органу, правові засади його діяльності, гарантії незалежності, завдання та ін. Одними з основних завдань цього органу є запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування:

- злочинів, учинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до ч.1 ст. 9 Закону України «Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої–третьої категорій посад державної служби, судьями та працівниками правоохоронних органів (крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України);
- злочинів, учинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України)<sup>19</sup>.

Таким чином, Державне бюро розслідувань фактично контролюватиме працівників Національного антикорупційного бюро України та створюватиме йому конкуренцію в розслідуванні корупційних злочинів.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що для долучення України до міжнародних стандартів співробітництва у сфері протидії корупції необхідно усунути зазначені нами протиріччя та недоліки (зокрема, й у проектах законів України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань накладення арешту на майно з метою усунення корупційних ризиків при його застосуванні», «Про Державне бюро розслідувань»), а також при подальшій імплементатії міжнародних норм у вітчизняне законодавство враховувати такі його особливості, зокрема:

- уникати колізій із уже діючими нормами українського законодавства;
- разом із прийняттям нових актів, оперативно вносити зміни та доповнення в антикорупційне законодавство (наприклад, до статті першої Закону України «Про запобігання корупції» щодо визначення поняття «корупція» шляхом розширення переліку корупційних діянь відповідно до Резолюції № 1, прийнятої на засіданні Генеральної Асамблеї Інтерполу в жовтні 2002 р., включивши до них навмисне та корисливе невиконання обов'язків і неправомірне надання інформації; доповнення цієї ж статті визначеннями понять «активної» та «пасивної» корупції);
- брати до уваги функції та повноваження вже створених структур, діяльність яких направлена на протидію корупції;
- звернути увагу на проведення реформ окремих служб чи органів (наприклад, публічної служби, Національної поліції України).

Протидія корупції є складним процесом, який набув міжнародного значення, а тому сьогодні продовжує бути актуальним вивчення міжнародного співробітництва у протидії цьому явищу (зокрема, нових методик і стандартів) та пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного антикорупційного законодавства.

<sup>1</sup> *Телешун С. О.* Ефективність запобігання та протидії корупції в Україні: проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, А. Л. Тіньков // веб-сайт «Відкриті очі». – 2015. – 6 лют. – Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2015/02/blog-post.html>

<sup>2</sup> *Мусаелян М. Ф.* Вопросы международного сотрудничества в сфере противодействия коррупции / М. Ф. Мусаелян // Следователь. – 2012. – № 9. – С. 42.

<sup>3</sup> *Марчук Р. П.* Питання міжнародної при розслідуванні корупційних злочинів / Р. П. Марчук // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. – С. 282–285.

<sup>4</sup> *Онищук О. О.* Деякі питання компаративістики у сфері запобігання та протидії корупції / О. О. Онищук // Юрид. вісник Причорномор'я. – 2011. – № 2 (2). – С. 175.

<sup>5</sup> *Довгуник В. М.* Ефективна протидія корупції може здійснюватись тільки якщо зусилля держави і суспільства у сфері протидії корупції співпадають [Електронний ресурс] / В. М. Довгуник // Офіц. веб-сайт Тячівської районної державної адміністрації. – 2014. – 7 жовт. – Режим доступу : <http://www.tyachiv-rda.gov.ua/index.php/oficijni-dokumenty/1806-2014-10-07-10-57-29.html>

<sup>6</sup> Лист відділу антикорупційної політики Департаменту законодавства про правосуддя, правоохоронної діяльності та антикорупційної політики Міністерства юстиції України від 22 черв. 2011 р. [Електронний ресурс] / Офіц. веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0042323-11>

<sup>7</sup> *Мусаелян М. Ф.* Вказана праця. – С. 43.

<sup>8</sup> Корупція і організована злочинність у країнах, які знаходяться у періоді перебудови (Октопус) від 03 грудня 1997 року [Електронний ресурс] // Спільний проект Комісії Європейського товариства і Ради Європи. – 1997. – 03 груд. – Режим доступу : [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994\\_139](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_139)

<sup>9</sup> Про ратифікацію Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 18 жовт. 2006 р. № 252-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 50. – Ст. 1583.

<sup>10</sup> Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією : Закон України від 16 берез. 2005 р. № 2476-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 16. – Ст. 266.

<sup>11</sup> Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції : Закон України від 18 жовтня 2006 року № 251-V // Офіц. вісник України. – 2006. – № 44. – Ст. 2938.

<sup>12</sup> Міжнародний досвід щодо запобігання та протидії корупції [Електронний ресурс] / Веб-сайт Комітету протидії корупції та організованої злочинності. – Режим доступу : <http://kpk.org.ua/2007/12/29/mzhnarodnij-dosvd-shhodo-zapobgannja.html>

<sup>13</sup> Міжнародний досвід щодо запобігання та протидії корупції [Електронний ресурс] / Офіц. веб-сайт Охтирської міської ради. – 2011. – 28 жовт. – Режим доступу : <http://www.misto.okhtyrka.net/content/view/5356/>

<sup>14</sup> Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 46. – Ст. 2047.

<sup>15</sup> Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – Ст. 2056.

<sup>16</sup> Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII // Офіц. вісник України. – 2014. – № 87. – Ст. 2472.

<sup>17</sup> Верховна Рада України ухвалила Закон «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [Електронний ресурс] / Інформаційне управління // Офіц. веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua/news/Novyny/118726.html>

<sup>18</sup> Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : проект Закону України від 04 верес. 2015 р. № 3040 [Електронний ресурс] / Офіц. веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_2?pf3516=3040&skl=9](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3040&skl=9)

<sup>19</sup> Про Державне бюро розслідувань : проект Закону України від 12 лют. 2015 р. № 2114 [Електронний ресурс] / Офіц. веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=54012](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54012)

Резюме

**Марчук М. П. Окремі аспекти долучення України до міжнародних стандартів співробітництва у сфері протидії корупції.**

У статті розкрито вплив корупції на функціонування міжнародного сектору економіки, прослідковано тенденції щодо напрямів і масштабів її розвитку. Розглянуто основні нормативно-правові акти стосовно міжнародного співробітництва у боротьбі з корупцією, визначено, які з них ратифіковані Україною, та які ще норми потрібно імплементувати у наше законодавство. Здійснено аналіз проектів вітчизняних антикорупційних нормативно-правових актів, прийнятих на виконання вимог Європейського Союзу, виявлено їх недоліки та запропоновано відповідні зміни.

**Ключові слова:** корупція, економіка, міжнародне співробітництво, боротьба з корупцією, антикорупційне законодавство.

Резюме

**Марчук М. П. Отдельные аспекты приобщения Украины к международным стандартам сотрудничества в сфере противодействия коррупции.**

В статье раскрыто влияние коррупции на функционирование международного сектора экономики, прослежены тенденции направлений и масштабов ее развития. Рассмотрены основные нормативно-правовые акты относительно международного сотрудничества в борьбе с коррупцией, определены те из них, которые ратифицированы Украиной, и те нормы, которые ещё нужно имплементировать в наше законодательство. Осуществлен анализ проектов отечественных антикоррупционных нормативно-правовых актов, принятых на исполнение требований Европейского Союза, выявлены их недостатки и предложены соответствующие изменения.

**Ключевые слова:** коррупция, экономика, международное сотрудничество, борьба с коррупцией, антикоррупционное законодательство.

Summary

**Marchuk M. Some aspects of Ukraine's attachment to international standards of cooperation in the sphere of combating corruption.**

The article deals with the impact of corruption on the functioning of the international economy, followed directions and trends in the extent of its development. The basic regulations for the international cooperation in fighting corruption, determined which ones ratified by Ukraine and which still need to implement the rules into our legislation. The analysis of draft national anti-corruption regulations, adopted pursuant to the requirements of the European Union revealed their shortcomings and propose appropriate changes.

**Key words:** corruption, economy, international cooperation, anti-corruption, anti-corruption legislation.

УДК 343.2

**С. В. САХНЮК**

*Сергій Володимирович Сахнюк, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Київського університету права НАН України*

## ЮРИДИЧНА ПРИРОДА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Звільнення від кримінальної відповідальності є одним з інститутів кримінального права України, що застосовується вже майже століття в кримінальному судочинстві. Цей інститут виник як альтернатива покаранню та удосконалювався впродовж багатьох років. Як свідчить судова статистика, звільнення від кримінальної відповідальності в Україні на сучасному етапі в середньому застосовується до 5–10 % обвинувачених, кримінальні справи щодо яких розглядаються судами. Останні десять років теорія кримінального права приділяла підвищену увагу цьому інституту. Однак велика кількість проблем, пов'язаних зі звільненням від кримінальної відповідальності, так і не знайшла свого однозначного вирішення. Насамперед це стосується визначення юридичної природи такого явища.

Наприклад, В. П. Малков вважає, що рішення про звільнення від кримінальної відповідальності означає дострокове зняття правових наслідків вчинення злочину до закінчення строку давності притягнення до кримінальної відповідальності<sup>1</sup>. В. В. Скибицький вказував, що звільнення від кримінальної відповідальності – це передбачене законодавством усунення відповідальності особи, яка вчинила передбачене законом суспільно небезпечне діяння, якщо цілі покарання й завдання кримінального законодавства вже досягнуті без застосування кримінально-правового примусу<sup>2</sup>. Ю. В. Баулін визначає звільнення від кримінальної відповідальності як передбачену законом відмову держави від застосування до особи, яка вчинила злочин, обмежень і свобод, визначених КК України<sup>3</sup>. П. В. Хряпінський, в свою чергу, вважає це явище як захопчувальну реакцію держави на позитивну посткримінальну поведінку особи, що свідчить про втрату нею суспільної небезпечності та полягає у відмові від застосування усіх, передбачених законом обмежень прав і свобод особи, яка вчинила злочин<sup>4</sup>.